

Sygn. akt II CSK 393/07

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 stycznia 2008 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Gerard Bieniek (przewodniczący)

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz

SSN Marian Kocon (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa M. C.

przeciwko Skarbowi Państwa - Izbie Skarbowej w Ł.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 9 stycznia 2008 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej

od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 13 marca 2007 r., sygn. akt I ACa (...),

uchyla zaskarżony wyrok w pkt I (pierwszym) i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 13 marca 2007 r. zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Ł. w ten sposób, że zasądził od pozwanego Skarbu Państwa – Izby Skarbowej w Ł. na rzecz powoda M. C. 358145,22 zł z odsetkami tytułem

odszkodowania za zwłokę w zwrocie nadwyżki podatku VAT. U podłoża tego wyroku legł pogląd, że oprocentowanie przyznane i wypłacone powodowi na podstawie Ordynacji podatkowej nie ma charakteru kompensacyjnego. Dla uzasadnienia tego poglądu Sąd Apelacyjny przywołał brzmienie art. 481 § 1 k.c. wskazując, że przepis ten odsetkom takiej funkcji nie nadaje.

Skarga kasacyjna pozwanego – oparta na podstawie pierwszej z art. 398³ k.p.c. – zawiera zarzut naruszenia art. 481 § 1 k.c. oraz art. 78 Ordynacji podatkowej, i zmierza do uchylenia powyższego wyroku oraz przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Powód dochodzi naprawienia szkody wyrządzonej przez opóźnienie w zwrocie nadwyżki podatku VAT. Wystąpił problem charakteru oprocentowania, o którym mowa w art. 78 Ordynacji podatkowej. Mianowicie, czy oprocentowanie nadpłaty przewidziane w tym przepisie jest wynagrodzeniem za korzystanie z cudzych pieniędzy, przysługującym podatnikowi niezależnie od odszkodowania za szkodę związaną m.in. z opóźnieniem w zwrocie nadwyżki podatku VAT, tak, jak to przyjął Sąd Apelacyjny, czy też stanowi swego rodzaju odszkodowanie, przy czym, jeśli nie pokrywa poniesionej szkody, nie wyłącza możliwości żądania odszkodowania uzupełniającego.

Na wstępie trzeba zauważyć, że art. 78 Ordynacji podatkowej nie przewiduje odsetek jako takich lecz oprocentowanie w wysokości odsetek należnych od zaległości podatkowych, co wyklucza utożsamianie oprocentowania z odsetkami oraz nie pozwala korzystać wprost z argumentacji dotyczącej odsetek.

Zatem, jedynie na marginesie, Kodeks cywilny w sposób niedwuznaczny wyraża zasadę, że w razie kwalifikowanego opóźnienia w wykonaniu zobowiązania pieniężnego, wierzycielowi przysługuje prawo domagania się odszkodowania na zasadach ogólnych niezależnie od pobierania odsetek za opóźnienie (art. 481 § 3 k.c.). Już proste opóźnienie upoważnia wierzyciela do pobierania odsetek za opóźnienie. Z istoty swej mają one pokrywać dłużnikowi tzw. szkodę minimalną. Słowa "choćby nie poniósł żadnej szkody", zawarte w art. 481 § 1 k.c., należy interpretować jako zwolnienie wierzyciela z obowiązku dowodzenia faktu zaistnienia szkody i jej wysokości przy domaganiu się świadczenia odsetek za opóźnienie od dłużnika, a nie, jak to w istocie przyjął Sąd Apelacyjny, jako wykluczenie odszkodowawczego charakteru odsetek za opóźnienie.

Odszkodowanie za zwłokę może być dochodzone skutecznie, gdy dłużnik nie zdoła wykazać, iż nie ponosi odpowiedzialności za okoliczności, które doprowadziły do

opóźnienia kwalifikowanego. Odszkodowanie na zasadach ogólnych ma więc cechy dodatkowego wyrównania szkody powstałej w wyniku zwłoki dłużnika. Nie może więc ono zastępować należności uzyskiwanych tytułem odsetek za opóźnienie. Skoro jednakże odszkodowanie na zasadach ogólnych ma charakter dodatkowy, to stąd wypływa wniosek, iż łączna kwota uzyskana przez wierzyciela z tego tytułu oraz w formie odsetek za opóźnienie nie może przewyższać ogólnej szkody majątkowej, jakiej wierzyciel doznał w rezultacie zwłoki dłużnika. Wynika stąd wniosek praktyczny, że przyznając wierzycielowi odszkodowanie według zasad ogólnych należy odliczać sumę zainkasowaną przez wierzyciela z racji odsetek za opóźnienie. Przyjęta w polskim prawie zobowiązaniowym taka zasada nie jest odosobniona. Wyrażają ją bowiem m.in. także normy prawa szwajcarskiego, francuskiego i niemieckiego.

Przechodząc do oceny prawnej charakteru oprocentowania nadpłaty podlegającej zwrotowi trzeba zauważyć, że Sąd Najwyższy kilkakrotnie przyjął w swoich orzeczeniach jako oczywiste założenie, że oprocentowanie to może nie pokrywać całej szkody poniesionej przez podatnika w wyniku nieostatecznej decyzji podlegającej natychmiastowemu wykonaniu, następnie uchylonej jako wadliwej (por. uzasadnienie wyroku z dnia 6 lutego 2002 r. V CKN 1248/00 - (OSP 2002, nr 10, poz. 128), uzasadnienie postanowienia z dnia 30 maja 2003 r. III CZP 34/03 – (Prok. i Por. 2004, nr 2, poz. 30), uzasadnienie wyroku z dnia 19 listopada 2004 r. V CK 250/04 (OSP 2005, nr 7-8, poz. 98). Wynika z tego, że w tych orzeczeniach Sąd Najwyższy upatrywał w oprocentowaniu nadpłaty charakteru odszkodowawczego. Za takim charakterem tego oprocentowania opowiedział się Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów z dnia 26 kwietnia 2006 r. III CZP 125/05 (OSNC 2006, nr 12, poz. 194) stwierdzając m.in., że możliwość żądania odsetek - niewątpliwie o charakterze kompensacyjnym - nie wyłącza możliwości żądania odszkodowania uzupełniającego.

W świetle tych rozważań należy zgodzić się ze stanowiskiem wyrażonym w skardze kasacyjnej, że w wypadku zwłoki skarżącego Skarbu Państwa - Izby Skarbowej w Ł. w zwrocie nadwyżki podatku VAT, skarżący obowiązany jest do wynagrodzenia powodowi szkody w rozumieniu art. 362 § 2 k.c., która nie została pokryta zwrotem nadpłaty wraz z oprocentowaniem wypłaconym na podstawie Ordynacji podatkowej. Nie ma żadnych juredycznych podstaw do twierdzenia, że to oprocentowanie nie ma charakteru odszkodowawczego. Wręcz przeciwnie, jeśli się zważy, że oprocentowanie nadpłaty jest również rodzajem odszkodowania za niezgodne z prawem przetrzymywanie pieniędzy podatnika (lub innego podmiotu zobowiązanego).

Z zasad powyższych, skoro Sąd Apelacyjny wyszedł z odmiennych założeń, zaskarżony wyrok należało na podstawie art. 398¹⁵ k.p.c. uchylić i sprawę przekazać do ponownego rozpoznania.